

SedefHâr

Sedef İstanbul ve
Enis Türk Grubu
Karma Sergisi

14 Mart - 06 Nisan 2018

Küratör: Mehmet Lütfi ŞEN

ZEYTİNBURNU Kültür ve Sanat Merkezi Yayınları

Katalog No: 21

Koordinatör

Erdem Zekeriya İskenderoğlu

Küratör

Mehmet Lütfi Şen

Editör

Aykut Ertuğrul

Fotoğraf

Cihat Hıdır

Asistan

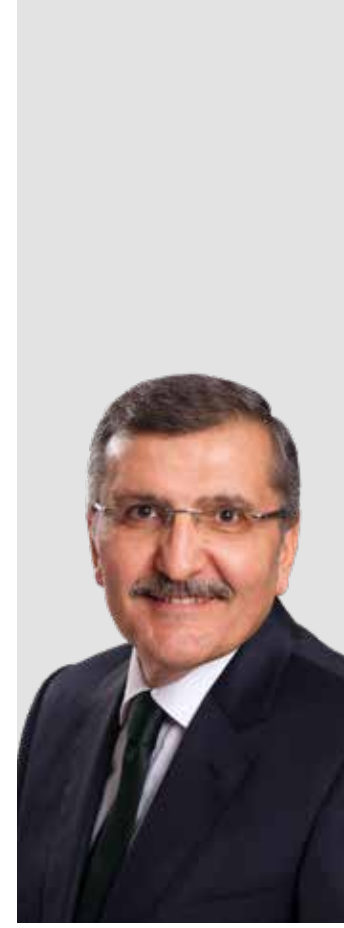
Hamza Algül

Grafik Tasarım

Alfabe İletişim

Bu katalog Mart 2018 tarihinde “Sedefkâr” Sedef İstanbul ve Enis Türk Grubu Karma sergisi için İstanbul’da 1500 adet basılmıştır.

Eserin yayın hakları Zeytinburnu Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’ne aittir. Yayının hiçbir kısmı, yazılı izin olmadan, tamamen, kısmen veya değiştirilerek yayınlanamaz, iktibas edilemez, fotokopi dahil her ne şekilde olursa olsun, elektronik veya mekanik yollarla kopya edilemez, bilgi olarak depolanamaz ve çoğaltılamaz.

Sunuş

Değerli sanatseverler,

İnsan fitratının bir cüzü olan güzellik duygusu, ancak sanat eserleriyle somut ifadesine kavuşur. Bu yönüyle sanatı; insanın, yaratılışından bu yana, hayatla kurduğu ilişki sonucunda ortaya çıkan estetik tecrübenin ifade edilişidir diye tanımlayabiliriz.

Öyleyse sanatçı için de etrafını güzelleştiren, ne eyliyorsa güzel eyleme çabasında olan diyebilir miyiz? Özellikle 16. yüzyılda zirve örnekleri verilen Osmanlı sedefkârlığı özelinde düşünürsek bu tanımı daha iyi anlayabiliriz. Çünkü bu anlayış sayesinde sanatla zanaat, gündelik hayatla sanat içiçe geçmiştir. Bu anlayışa göre güzellik kendisini, bir Kur’an rahlesinde, mücevher kutusunda, kılıç kabzasında ya da çerçevelerde gösterebilir. Böylece güzellik duygusu, sadece belli bir tabakanın nüfuz edebildiği belli kim-selerin muhatap olduğu bir başlık olmaktan çıkar. Sanat ve hayat birbirini beslemeye, sanatçı ve sanatçıyı inşa eden toplum güzelin etrafında buluşmaya devam ederler. Öyle sanıyorum ki bu sanat anlayışı bizim modern sanat anlayışının yerine koyabileceğimiz sağlıklı bir bakış açısıdır.

Sedef İstanbul ve Enis Türk Grubu’nun kendi deyimleriyle söyleyecek olursak “geçmişten aldığı Türk sanatları ruhunu, İslami hassasiyetle ve ahi geleneğinin kapsamlılaştırılmış hali olan Ehli Hiref yapısındaki sanat ve felsefi bakışını” yukarıda bahsettiğim sebeplerden dolayı ziyadesiyle önemli buluyorum. Onların “Sedafkâr” sergisine ev sahipliği yapmaktan onur duyuyor, başta usta sanatçılarımız olmak üzere sergide emeği geçen herkese şükranlarımı sunuyorum.

Murat AYDIN

Zeytinburnu Belediye Başkanı

GELENEĞE DÂHİL OLMAK

Gelenek potansiyel bir varlıktır. Bir geleneğe sahip olmak önemlidir. Fakat daha önemlisi bir gelenekle muhatap olmak ve onu harekete geçirmektir. Gelenekle muhatap olmanın ilk basamağı onunla aitlik ilişkisi kuracak düzeyde birikim sahibi olmaktır. Takliden yeniden üretecek, ya da onu restore edecek ustalık ve teknik birikimi edinmek geleneği fark etmek demektir. Elbette bir geleneğe dâhil olmak daha fazlasını gerektirir. Gelenek ancak ve ancak var ettiği değerleri algılanarak, bu algıyla hesaplaşılarak ve yaşanan zamana uygun ona yeni değerler kazandırılarak varılacak bir menzildir. Bizim sanata ilişkin gelenekle kurabildiğimizi sandığımız ilişki ne yazık ki olması gereken seviyenin altındadır. Coğrafyamızın kadim zanaat ve sanatlarını bir miktar taklit ettiğimiz zaman kendimizi sanatçı ilan edişimiz konudan ne kadar uzak olduğumuzu göstergesidir.

Görüşlerinize sunduğumuz "Sedefkâr" projesi bir dönem bu topraklarda zirve eserler veren bir gelenek yapısıyla çağdaş dünyada kurulmaya çalışılan bir dilin hikâyesidir aslında. Sedef İstanbul ve Enis Türk İstanbul Grubu ustalarının bir kadim gelenekle kurmaya çalıştığı çabayı sizlerle paylaşmak için bir sergi hazırladık. 21 ustanın medeniyetin sedef alanındaki birikimini tanıyarak, bu birikimin üst tekniğinden taviz vermeden, zamana uygun eserler vererek ve geleceğe bırakılacak bir miras var ettiklerinin sorumluluğuyla yapmaya çalıştığı yüze yakın eser var ortada.

Elbette her marifet iltifata tabidir. Bu uzun soluklu yıllar alan emek umarım işgal altındaki gündemimize ulaşabilir ve yapıcı eleştirilerle bu alanda emek verme cesareti gösteren ustalarımızın daha üst dilde eserler vermesine vesile olur. Ben sizi ilk kez bu kadar geniş kapsamda bir sergiye konu olan "Sedefkâr" projesiyle baş başa bırakırken, uzun zamandır birlikte çalıştığımız dostum Enis Türk ve 20 sedefkâr arkadaşımıza, projenin ev sahibi Zeytinburnu Belediye Başkanı Sayın Murat Aydın'a ve emeği geçen dostlarıma gönülden teşekkür ediyorum.

Mehmet Lütfi ŞEN
Küratör

SEDEF SANATININ TARİHÇESİ

Sedef işlemeciliği genel anlamı itibari ile ahşap işleme sanatıdır. Sedef işi; ahşap mobilyaları, denizden elde edilen sedef, bağayı fildişi, değişik renkli ağaç kökleri ve benzeri malzemelerle değişik motiflerde kesip kaplama sanatıdır. Bölgesel olarak değişik teknikler, stiller ve malzemelerle üretimi gerçekleştirilen ileri düzey bir mobilyacılık tekniğidir. Bu ve benzeri disiplinler genel anlamıyla ileri kakmacılık sanatı diye de nitelendirilmektedir. Boul, Marküteri Altın Gümüş Kakmalı hatemkâri buna örnek olarak gösterilebilir.

Sedefli eserleri üretebilmek ciddi manada beceri, bilgi birikimi ve sabır gerektiren zorlu bir süreçtir. Sosyo-ekonomik nedenlerden ötürü üretilen eserleri elde etmek, tarihte ve günümüzde oldukça pahalı ve zor olmuştur. Sedef, tarih boyunca birçok eşyayı süslemiş ancak önceleri de belirttiğimiz gibi daha çok dini mekânlarda ve dini eşyalarda kullanılmıştır. Klasik Osmanlı dönemi mimari öğelerinde, cami kapılarında, kürsülerde, rahlelerde, minberlerde, iç panjurlarda, gömme dolap kapaklarında, hattat çekmecelerinde kullanılmıştır. İç mekanlarda ise; sehpalarda, aynalarda, masalarda, konsollarda, sinilerde, sedirlerde, çalışma masalarında, çerçevelerde ve saatlerde yer bulmuştur. Savaş aletleri ve günlük gereçlerde de kullanılan sedef işi; tabanca ve tüfeklerde, kalkanlarda, kılıç kabzalarında, bıçak saplarında, gürz saplarında, teberlerde, satranç takımlarında kaşıklarda, tepsilerde, mücevher kutularında, beşiklerde, tahtlarda, vitrinlerde, kavukluklarda, kadınların süslenme araçlarında görülmüştür.

Üretilecek eserin seçimine göre eserin formu belirlenip gerektiği takdirde maketi dahi yapılabilir. İşlenecek desenler önceden 1/1 çizilmiş olmalı ve daha sonra iskeletin üzerine aktarılmalıdır. Daha sonra desenlere göre sedefi, başası, fildişi, filetosu, boulu vs. kesilip yerlerine yapıştırıldıktan sonra kuruma süreleri dikkate alınarak üstleri perdahlanıp ve tesviye edilip cilalanır.

Gündelik yaşam malzemelerinin neredeyse tümünde sedef işlemeciliği yer bulmuştur. Buna binaen her bölgedeki zanaatkârlar kendi din, kültür ve yaşam tarzına göre ekol ve teknik geliştirmiştir. Bu durum beraberinde kutsal mekânların ve ibadet gereçlerinin de sedefin çeşitli teknik ve üsluplarıyla süslenmelerine imkân tanımıştır. Sedef işçiliğinin dünyada bilinen 5 ekölü vardır. Bu ekoller; Viyana işi, Uzak Doğu işi, Eser-i İstanbul işi, Kudüs işi ve Şam işidir. Sedef işlerinde kullanılan malzemeler bahsi edilen ekol ve usullere göre değişiklik göstermektedir. Ancak bunların dışında çeşitli ülkelerde sedef, mobilyalarda kullanılmışsa da literatüre girememiştir.

Sedef sanatının günümüze ulaşmış ilk örnekleri; Sümerlerin mezar taşlarında, hatta bazı kaynaklarda Orta Doğu ülkelerinden birinde, deniz kabukları ve kireç taşı ile bir arada işlenmiştir. (M.Ö. 4000)

Osmanlı'da ilk sedef örneği 15. yy'da Amasya II. Beyazıt Camii iç panjurları ve cümle kapısında görülmektedir. Bunun yanı sıra meşhur mimar ve sedefkâr ustası olan Sedefkâr Mehmet Ağa, Mimar Sinan'ın teşviki ile dönemin padişahına bir Kur-an rahlesi yapmıştır. İnşa edilen Selâtin Camilerine de sedefli kapılar, Kur-an muhafazaları, kürsüler, iç panjurlar ve rahleler yaptırılmıştır. Osmanlı sedef sanatı 15. ve 16. yy'da gelişip 17. ve 18. yy'da zirveye ulaşmıştır.

19. yy'da Sultan II. Abdülhamid'in sedefkârlığa olan ilgisi ile Yıldız Sarayı'nda Tamirhane-i Hümayun kurulmuştur. Yine dönemin önemli ressam ve arkeoloğu Osman Hamdi Bey'in idaresindeki Sanayi-i Nefise Mektebi'nde, Batı stili mobilyalara benzeyen ancak geleneksel tarzın da vurgulandığı sedefli eserlerin üretimi devam edilmiştir. 1936 yılında Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki Şark Tezyinatı Şubesi'nde bir "Sedefkârlık Kürsüsü" kurulmuş ve Vasıf Sedef bu kürsünün öğretim üyeliğine getirilmiş, ölümüne kadar bu görevini sürdürmüştür.

Cumhuriyet sonrası ise Nerses Semercioğlu, Mazhar Anacan, Mehmet Zeki Kuşoğlu, Salih Balakbabalar, Şehmus Okur, Vedat Gençtürk, Hilmi Emekli, Mehmet Türk ve Yunus Türk gibi isimler öne çıkmıştır. Günümüzde de yeni işler üreten, eski eserleri tamir eden her yaştan ustalarla birlikte sedef işçiliği varlığını devam ettirmektedir.

Enis TÜRK

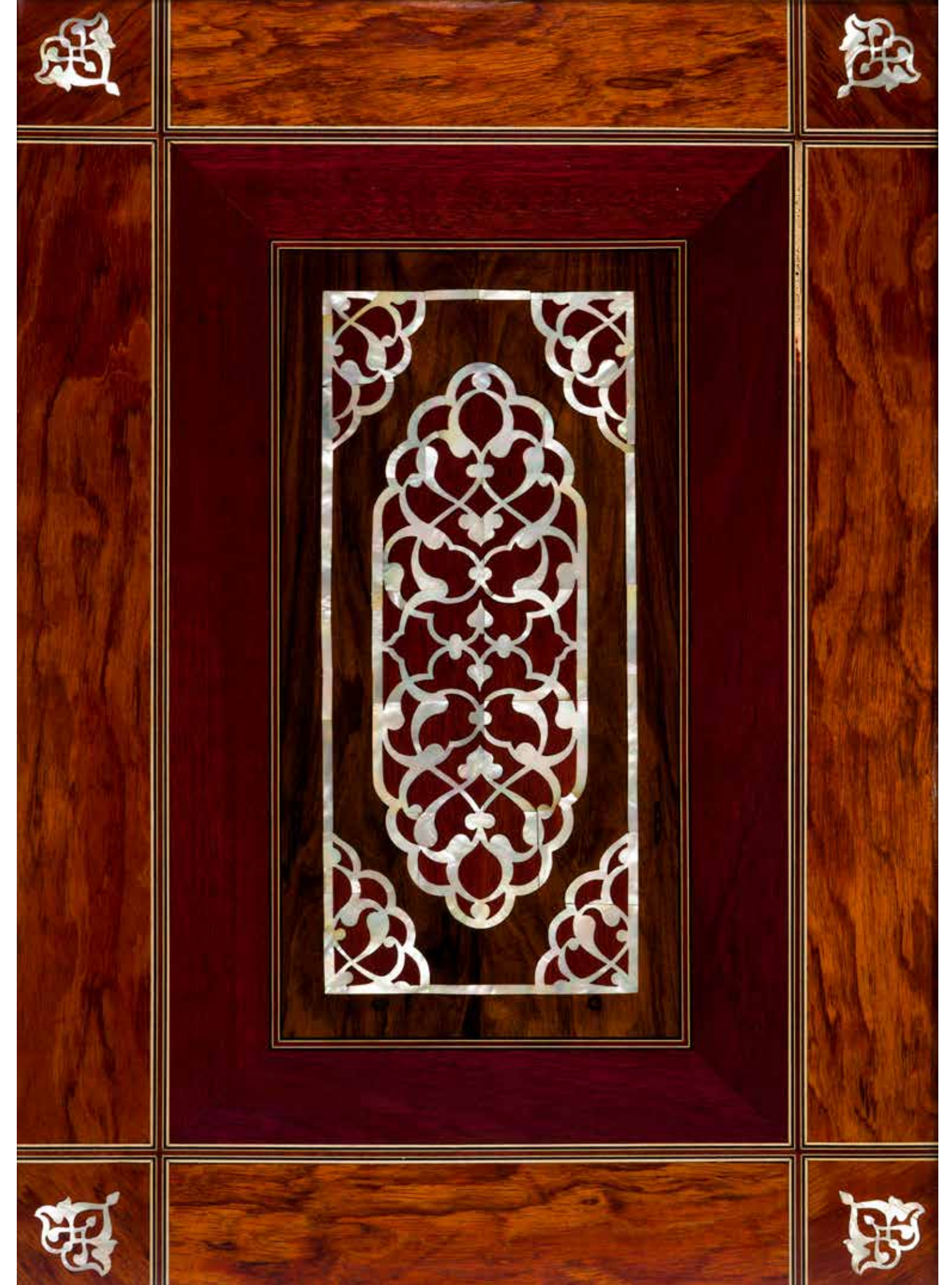
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۳۸۹

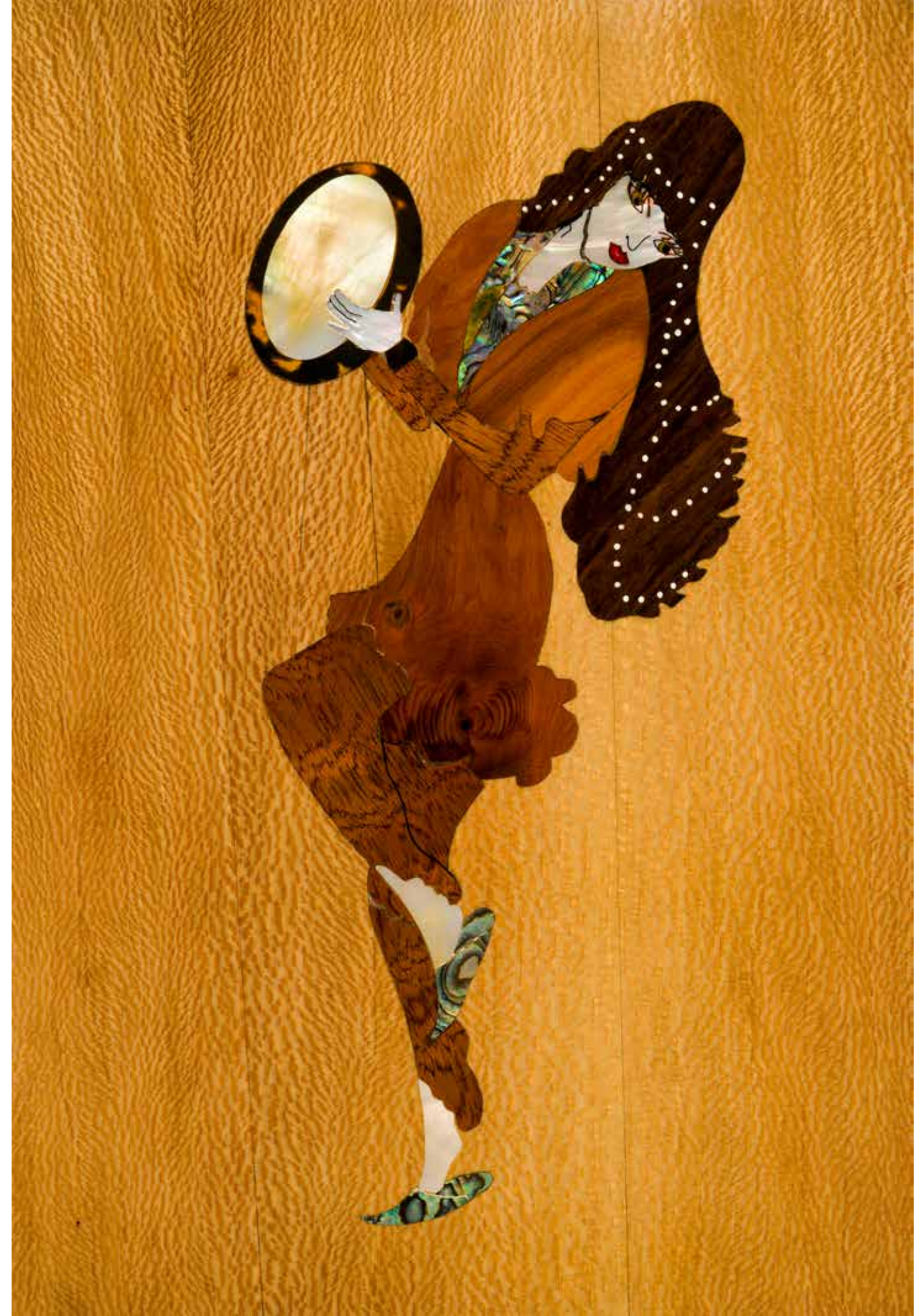
حامد

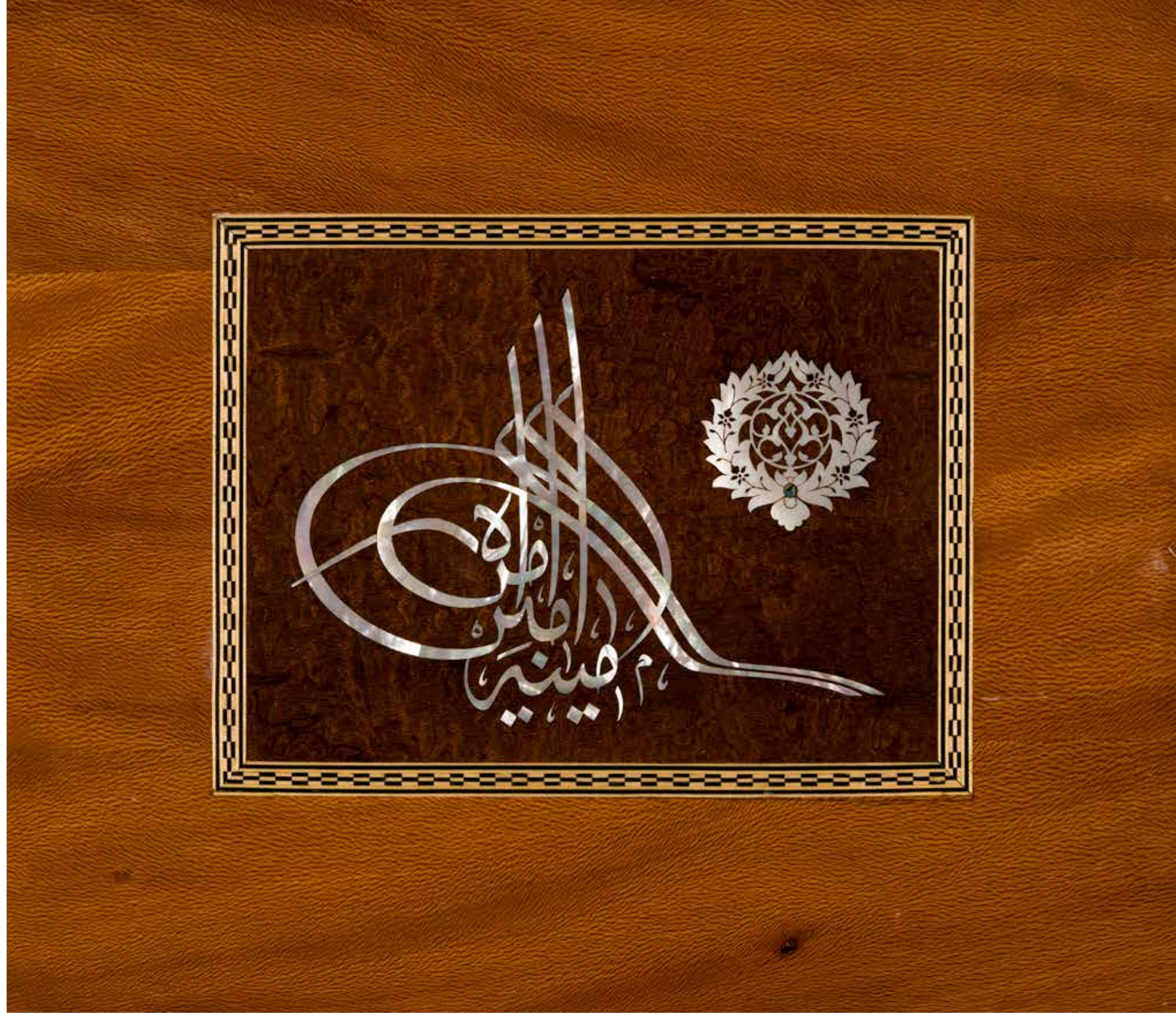

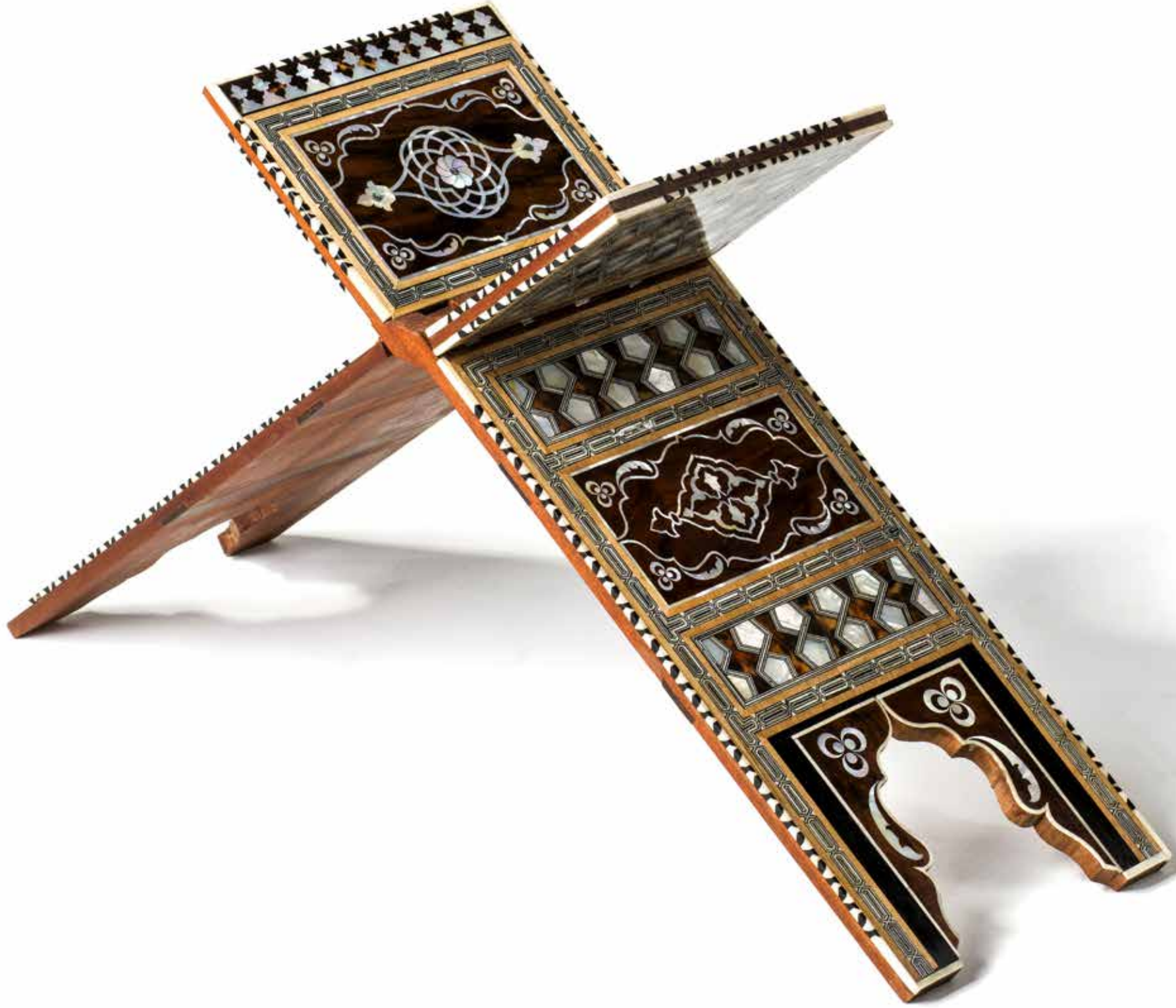

Sehpa, Tasarım: Enis Türk Uygulama: Sırrı Funda, Malzemeler: Sedef, Bağa, Kemik, Maun, Gül, Kelebek, Çam. 48 X 60 cm

Sehpa, Tasarım: Enis Türk Uygulama: M. Aysan Fendal, Malzemeler: Sedef, Bağa, Kemik, Abanoz, Çam. 64 X 47 cm

